

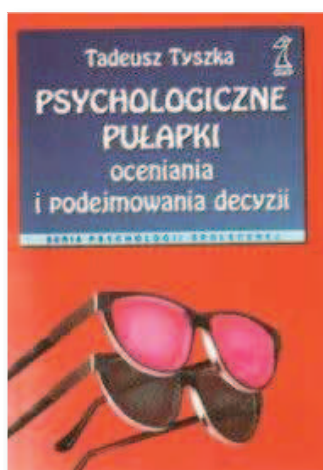

Książki warte polecenia

Ewa Kędracka-Feldman

Książka ta koncentruje się na błędach oceniania, na jego niedoskonościach. Jej lektura musi prowadzić do wniosku, że jakość naszych ocen nie jest nadzwyczajna, że przy ich dokonywaniu wpadamy w rozmaite pułapki.

Tadeusz Tyszka

Tadeusz Tyszka

Psychologiczne pułapki oceniania i podejmowania decyzji

Gdańskie Wydawnictwo

Psychologiczne
Gdańsk 1999

Nie ma życia bez oceniania czy wartościowania. Oceniania wymaga (każde) podjęcie decyzji.

Każdy ocenia i jest oceniany...

O czym powinniśmy wiedzieć, co brać pod uwagę przy ocenianiu? To pytanie do każdego, ale szczególnie ważne jest dla nas, nauczycieli – zarówno przy ocenianiu uczniów, jak i w ważnym

zadaniu przygotowania uczniów do oceniania potrzebnego, a nawet koniecznego w ich życiu. Jak we wszystkich zadaniach nauczycielskich, tak i w tym niezwykle ważne są aspekty psychologiczne. Dlatego książkę prof. Tadeusza Tyszki powinien poznać każdy nauczyciel!

Błędy nie omijają żadnej dziedziny, w której mamy do czynienia z formułowaniem sądów i ocen. Popętniają je zwykli ludzie, kiedy ulegają manipulacji i niekonsekwentnie głoszą za różnymi programami ekonomicznymi czy politycznymi. Dotyczy też nauczycieli i sędziów sportowych, którzy ulegają wcześniejszym opiniom przy wystawianiu ocen szkolnych czy sportowych. Zdarzają się sędziom (...), lekarzom (...), inżynierom (...) i, naturalnie, klimatologom i meteorologom (...), których prognozy mamy okazję testować – czytamy we wstępie.

Na ocenianie szkolne (niezależnie od funkcji – podsumowującej czy kształtującej), jak na każde inne, czyhają rozliczne pułapki psychologiczne... Dotyczą one:

- rozbieżności w dokonywaniu ocen,
- podstawowych zniekształceń w ocenianiu,
- wpływu uczuć na oceny,
- roli kontekstu społecznego,
- możliwości manipulowania ocenami,
- znaczenia wcześniejszych przekonań i pragnień,
- procedur formułowania ocen,
- wpływu ocen na fakty.

Przed jakimi pułapkami ostrzega nas autor? Bardzo długa jest ich lista, niestety. Przedstawmy ją pokrótce, sygnalnie.

Mamy tendencję do trzymania się środka skali.

Czyhają na nas efekty:

- kontrastu,
- pierwszeństwa,
- świeżości,
- „aureoli”.

Wpływają na nas nazwiska autorów, miejsce wykonania...

Na ocenianie wpływa nastrój.

Na ocenę wpływa emocjonalny stosunek wobec ocenianych obiektów.

Staramy się utrzymać wysokie mniemanie o sobie.

Jesteśmy podatni na „marketingowe uwiedzenie”.

Niezwykle ważny jest kontekst oceniania – szczególnie kontekst społeczny: konformizm i myślenie grupowe.

Oceniamy różnie, zależnie od przyjętej perspektywy.

Przejawiamy uporczywe trwanie przy raz ustalonych ocenach.

Poddajemy się złudzeniom przy ocenianiu szans: wyolbrzymiamy je albo niedoceniaamy.

Mamy kłopoty z wykorzystaniem doświadczenia.

Błędnie oceniamy swoją wiedzę (niestety, z reguły ją wyolbrzymiamy...).

Zniekształcamy przekonania przez pragnienia, a pragnienia przystosowujemy do przekonań.

Nasze oceny wpływają na fakty poprzez samospełniające się proroctwa...

Długa i przygnębiająca jest lista psychologicznych pułapek czyhających na osobę oceniającą... Choć należy przyznać, że przedstawiona jest wyczerpująco (w obu tego terminu znaczeniach) w bardzo interesujący sposób. Liczne przykłady z życia wzięte wciągają w lekturę...

Dość pesymistycznej odpowiedzi udziela też prof. Tyszka na pytanie, czy można uniknąć błędów w ocenianiu. Raczej nie. Ale to nie znaczy, że nie trzeba się starać. Poznanie pułapek oceniania na pewno służy jego doskonaleniu.

Sięgnijmy jeszcze raz do słów autora.

długa i przygnębiająca jest lista psychologicznych pułapek czyhających na osobę oceniającą...

Książka ta koncentruje się na błędach oceniania, na jego niedoskonałościach. Jej lektura musi prowadzić do wniosku, że jakość naszych ocen nie jest nadzwyczajna, że przy ich dokonywaniu wpadamy w rozmaite pułapki.

Autor nie oczekuje jednak, że Czytelnik weźmie zbyt dosłownie wszystkie przestrogi cytowane i formułowane w tej pracy, a zwłaszcza te bardziej radykalne.

I przypomina – *Nie sądzcie, a nie będziecie sądzeni.*

A może – sądzcie (najlepiej jak potraficie), bo będziecie także sądzeni? Sądzcie tak, jak chcielibyście być sądzeni?...

Ewa Kędracka-Feldman jest nauczycielem konsultantem w Ośrodku Edukacji Informatycznej i Zastosowań komputerów w Warszawie.